

- Pastir v Zlatorogovem kraljestvu. Povest za mladino. Nova založba. Ljubljana 1945. 127 str.
- Navodilo za uporabo vrtljive zvezdne karte z opisom zvezd. DZS. Ljubljana 1949. 51 str.
- Pionir v naravi. Mladinska knjiga. Ljubljana 1951. 92 str.
- Potovanje po nebu. Mladinska knjiga. Ljubljana 1951. 142 str.
- Izleti z mladino. Priročnik za vodenje mladih planincev, pionirjev, mladincev in šolskih izletov. Knjižnica priročnikov za učitelje 6. DZS. Ljubljana 1953. 163 str.
- Mladi popotnik. Priročnik za člane Počitniške zveze, tabornike in druge popotne ljudi. Počitniška zveza Slovenije. Ljubljana 1954. 160 str.
- Nebo nad nami. I. Sonce in njegova družina. Kmečka knjiga. Ljubljana 1955. 94 str.
- Nebo nad nami. II. Zgradba vesoljstva. Kmečka knjiga. Ljubljana 1956. 101 str.
- Nebo nad nami. Knjižnica čebelica 26. Mladinska knjiga 1956. Ljubljana 1956. 20 str.
- Kraški svet in njegovi pojavi. Mladinska knjiga. Ljubljana 1957. 183 str.
- Potovanje po nebu. Biblioteka Moj svet. Svetlost. Sarajevo 1958. 132 str.
- Neizprosni sever. Mladinska knjiga. Ljubljana 1958. 141 str.
- Pod zemljo. Knjižnica čebelica 59. Mladinska knjiga. Ljubljana 1960. 20 str.
- Cerkiško jezero. Knjižnica priroda in ljudje. Mladinska knjiga. Ljubljana 1961. 163 str.
- Naše nebo. Iskra, propagandna služba. Napisano za predsednika Tita ob njegovi 70-letnici. Ljubljana 1962. 65 str.
- Škocjanske jame. Zbirka kulturni in naravni spomeniki Slovenije. 5. Konservatorski zavod SR Slovenije. Ljubljana. 30 str.
- Rakov Škocjan. Zbirka kulturni in naravni spomeniki Slovenije. 6. Konservatorski zavod SR Slovenije. Ljubljana 1966. 22 str.
- Cerkiško jezero. Zbirka kulturni in naravni spomeniki. 9. Zavod za spomeniško varstvo SRS. Mladinska knjiga. Ljubljana 1967. 30 str.
- Vrtljiva zvezdna karta, z navodilom za uporabo in z opisom ozvezdij. DZS. Ljubljana 1966. 51 str.
- Tuji svetovi, neznana morja. Prešernova družba. Ljubljana 1966. 205 str.
- Brezna in vrhovi. Obzorja. Maribor 1974. 201 str.
- Kažipot po nebu, za opazovanje zvezd s prostim očesom in malimi daljnogledi. DZS. Ljubljana 1975. 115 str.
- Moje steze. Obzorja. Maribor 1979. 332 str.
- Vrtljiva zvezdna karta, z navodilom za uporabo in opisom zvezd. Ponatis. DZS. Ljubljana 1980. 51 str.
- Pravljica in resnica o zvezdah. Mladinska knjiga. Ljubljana 1981. 231 str.

Č L A N K I

Krasoslovni članki so objavljeni v Naših jamah, 30. Dodatek, Gradivo za slovensko speleološko biografijo in bibliografijo. Druga bibliografija Pavla Kunaverja še ni sestavljena.

Številne strokovne in poljudnoznanstvene članke in prispevke je objavil v naslednjih časopisih in revijah: Naš rod, Razori, Planinski vestnik (več kot 63 člankov), Proteus (106 člankov, 77 iz astronomije, 13 iz geografije, 13 iz speleologije, 3 iz varstva narave), Pionir, Pionirski list, Mladina, Mladi svet, Tabor, Poročevalec, Delo, Tovariš.

SVETOZAR ILEŠIČ v mednarodnih Biobibliografskih študijah znamenitih geografov

Enajsti zvezek Geographers Biobibliographical Studies za leto 1987 je slovenske geografe spet prijetno presenetil. Med dvajset znamenitih geografov, raziskovalcev in oblikovalcev geografskih misli je tokrat uvrščen že drugi Slovenec – pred tremi leti preminuli akademik, profesor Svetozar Ilešič.

Zaradi tega izbora smo lahko še posebej zadovoljni, saj revija posega med znamenite geografe še tja v drugo polovico 19. stoletja, ko je geografska znanost doživljala najmočnejši razcvet in intenzivno poglobljanje geografskega mišljenja ter dinamično širjenje geografskih raziskovalnih področij in ko se je začela vse večja razvejanost stroke. Zato je večina v reviji izbranih geografov prav iz tega obdobja. Od 223 doslej predstavljenih geografov, jih je samo 34 delovalo pred to dobo in le 14 je tvorcev geografskih znanosti iz prve polovice 20. stoletja. Profesor Ilešič je izbran v to maloštevilno skupino, čeprav izhaja iz nacionalno zelo majhnega območja, ki pa si je vseeno ustvaril ime ne le, v vsejugoslovanskem okviru, temveč se vidno vključil tudi v mednarodne geografske tokove in vanje vnašal svoje lastne in domače dosežke geografske znanosti. Zanimivo je, da sta v istem zvezku predstavljena znamenita geografa, ki sta vplivala tudi na Ilešičevo delo. Prvi je Albert De m a n g e o n iz fran-

coske šole, ki jo je Ilešič še posebno cenil in ki je s svojimi agrarnimi študijami vzpodbudila Ilešičeva agrarnohistorična raziskovanja. Drugi je Belgijec Omer T u l i p p e, predstavnik sicer manjše nacionalne šole, usmerjene v aplikativno geografijo, s katerim je Ilešič strokovno in prijateljsko tesno sodeloval in ga slovenskim geografom tudi osebno predstavil.

Osvetlitev življenja in dela profesorja Ilešiča je podana po ustaljeni, za publikacijo značilni shemi.

Prvo poglavje je posvečeno njegovemu življenju, študiju in poklicnemu delovanju ter osvetljuje številne pomembne službene, društvene in družbene funkcije, ki jih je opravljal Ilešič. Posebej sta poudarjeni dejstva, da sta mu odraščanje v intelektualni družini in zgodnje znanje tujih jezikov odprla širok vpogled v geografsko stroko po vsej Evropi ter mu tako omogočila živo in vsestransko povezovanje z znanstvenimi ustanovami ter vključevanje v mednarodne strokovne organizacije, kjer je uspešno zastopal jugoslovansko geografsko znanost. Njegovo tvorno in plodno znanstveno delovanje mu je prineslo številna priznanja doma in v svetu, postal je častni član več tujih in domačih geografskih društev.

Čeprav je Ilešič v slovenskem in jugoslovanskem prostoru prisoten skoraj na vseh geografskih področjih, pa so ga na področje svetovne geografske misli in znanstvene dejavnosti uvrstile predvsem tri smeri njegovega raziskovanja. To je najprej temeljno znanstveno delo »Sistemi poljske razdelitve na Slovenskem«, s katerim se je uvrstil v sam vrh evropskih agrarno-historičnih geografskih raziskav, kar mu je poleg uveljavitve doma, prineslo vsesplošno strokovno priznanje tudi mednarodne znanstvene srenje. S tem delom si je Ilešič utrdil mesto zlasti med francoskimi in nemškimi raziskovalci agrarne pokrajine.

Kot mednarodno priznan strokovnjak in predstavnik jugoslovanskih geografov, je sodeloval v komisiji Mednarodne geografske zveze, ko se je usmeril v proučevanje opredeljevanja geografskih regij in regionalizacije. Pripravil je več regionalizacijskih shem Slovenije in Jugoslavije, ki jih je predstavil tudi mednarodni geografski komisiji za regionalizacijo. Njegova regionalizacijska sinteza je osnova za vsa nadaljnja geografska poglobljanja na tem področju pri nas.

Tretje področje, ki je Ilešiča še posebej vznemirjalo, so bila teoretična vprašanja geografije kot znanstvene discipline. Spremljal je teoretične tokove na Vzhodu in Zahodu ter ostal prepričan zagovornik enotne geografije, ki ohranja pokrajino kot osnovno torišče svojega proučevanja. Prav Ilešičeva teoretična razmišljanja so vzpodbujala mnoge slovenske geografe, da so ob usmerjevanju v sicer ožje panoge geografske znanosti ter v aktualne ali modne težnje geografskih proučevanj, ostajali v bistvu vendarle pri enotni geografiji.

Tretje poglavje študije opredeljuje Ilešičev pomen za rast geografske znanosti doma in Sloveniji ter njegovo skrb za vzgojo naslednikov. Na tem področju ima kot vzpodbudni učitelj, premišljen pedagog in nadvse soliden ter tehten znanstvenik izjemne zasluge. Vzgojil in usmeril je številne geografe v najrazličnejša geografska področja, obenem pa je skrbel za razvoj in rast domačih geografskih raziskovalnih institucij.

Študijo o prof. Ilešiču zaključuje 55 enot izbrane bibliografije, sestavljene kronološko in po tematskih sklopih. Bibliografija je podana z originalnimi slovenskimi naslovi, kar je tiskarju povzročalo precej težav, dodani pa so tudi angleški prevodi. Sledijo še kronološko nanizani dogodki in dosežki iz življenja profesorja Ilešiča.

Študija je tudi tokrat, podobno kakor pri Meliku, prišla izpod peresa Angleža Thomasa Colina, profesorja historične geografije in strokovnjaka za regionalno geografijo Jugoslavije in vzhodnoevropskih dežel na New University of Ulster v Colrai-

nu na Severnem Irskem. Študijo je pripravil po člankih, ki so jih profesorju Ilešiču posvetili slovenski in jugoslovanski geografi ob življenjskih jubilejih in ob njegovi smrti.

Slovenskim geografom je v zadoščenje, da sta v mednarodno historično-geografsko revijo uvrščena dva vodilna slovenska geografa, ki sta na ljubljanski univerzi dolgo vrsto let ustvarjala in poglobljala geografsko znanost ter njeno misel in vzgojila več generacij predvojnih in zlasti povojnih slovenskih ter jugoslovanskih geografov.

Metod Vojvoda

Drobtine iz življenjepisa geografa Romana Savnika

O delu profesorja Savnika in o njegovem službovanju ter bibliografiji je bilo že marsikaj napisanega v Geografskem vestniku, v Delu, v primorski reviji Srečanja ob njegovi osemdesetletnici in po njegovi smrti. K temu dodajam nekaj drobnih podatkov iz njegovega vsakdanjega življenja, ki kažejo pokojnika kot človeka.

Štirje geografi smo še od študentovskih časov vzdrževali prijateljske stike in se od časa do časa sestajali, se vtapljali v spomine skozi vrsto desetletij, ki smo jih preželi. Kar lepo vrsto let smo drug z drugim sodelovali, predvsem pri poljudno znanstvenem delu. Tovariši Valter Bohinec, Roman Savnik, Pavle Blaznik so bili tudi zgodovinarji, posebno Blaznik je bil predvsem zgodovinar, jaz sem bil tudi prirodoopisec. Snovi za resne pogovore na raznih področjih naših strok je bilo vedno dovolj. Ko sta leta 1984 v presledku manj kot mesec dni drug za drugim umrla Bohinec in Blaznik, sva ostala s Savnikom sama in sva se nato nekako iz čuta dolžnosti do umrlih dveh tovarišev sestajala vsakih štirinajst dni, izmenoma na Savnikovem domu v Mostah in v moji sobi v Domu starejših občanov na Koleziji.

Savnik je rad in temeljito pripovedoval o svojih doživetjih, izmed katerih so bili mnogi prav značilni za njegov značaj in potek življenja in dela. Njegov spomin je segal nazaj prav v prvo desetletje tega stoletja. Rojen je bil leta 1902. Spominjal se je, da ga je oče za roko peljal za enim prvih pogrebkov k Sv. Križu, ko so pokopališče pri Sv. Krištofu opustili. Spominjal se je protinemških demonstracij leta 1908, ko so razjarjeni Ljubljančani pobijali šipe nemškimi in nemčurkim trgovcem in table z nemškimi napisi metali v Ljubljano. V otroških letih je hudo zbolel in je njegovo življenje viselo na nitki. Po tistem so starši zelo skrbeli zanj, da se ne bi prehladil. Vedno je bil pod njihovim nadzorstvom. Niso ga pustili v družbo drugih otrok, ni se igral »ravbarje in žandarje«, ni se vozil s kolesom itd. Rekel mi je: »Pravzaprav sem bil prvi samostojen in svoboden, ko sem se peljal v prvo suplentsko službo v Celje.«

S čistim žarom patriotizma se je vnel za slovanstvo in jugoslovanstvo. Ni se spominjal, ali je bil še v četrtem razredu ljudske šole ali v prvem razredu gimnazije, ko je bral, da je Črna gora napovedala Turčiji vojno. Ni mu bilo dovolj samo čustvo ponosa in odobravanja, moral je z dejanjem pokazati naklonjenost Črnogorcem in začel je v razredu pobirati prispevke zanje. Zbral je eno krono. Ne vem pa, ali mi je povedal, kam je ta fond oddal. Kot dijak-višješolec se je včlanil v društvo Preporod, usmerjeno proti Avstriji. Vem pa, da v poznejšem življenju ni bil nikoli organiziran v kako politično stranko. Leta 1927 je na svoje stroške potoval v Beograd, se udeležil prvega kongresa jugoslovanskih geografov, iz svojega kupil venec, ga položil na Cvijičev grob in imel slovenski govor v imenu slovenskih geografov.

O Geografskem društvu in Geografskem vestniku, za katerega ima Savnik mnogo zaslug in sva o njih pogosto govorila, ne bom tu pisal, ker je bilo to omenjeno v vseh člankih ob njegovih jubilejih in ob njegovi smrti. Savnikovo geografsko zanimanje je v prvi vrsti veljalo našim narodnostno ogroženim krajem. Eno prvih njegovih del je bil spis o Koroški, objavljen leta 1935 v knjižici Naši onstran meje. Njegovi zdajnji, žal neuresničeni načrti pa so se tikali tržaških, goriških in beneškoslovenskih krajev, kar naj bi izšlo kot peta knjiga Krajevnege leksikona Slovenije. Trudil se je, da bi dobil sodelavce med tamošnjimi izobraženci. Obiskoval jih je, jim pisal, ponekod je uspel, drugod so ga razočarali. Imel je tam veliko znanec, nekatere še iz mladih let. Visoko je cenil župnika v Trémunu in se upravičeno zanesel na njegovo pomoč. Obupal pa je nad Tržačani. Junija 1986 je sklical sestanek v Sežani, prišli so le štirje. Po dolgem moledovanju so mu potem poslali 25 strani tipkopisa, a tako nepopolnega, da je moral z žalostjo opustiti misel na zaželeno knjigo.

Mnogokrat je v javnosti nastopil z govorom ob raznih slovesnostih ali zborovanjih ter na pogrebi ob slovesu od prijatelja ali znanca. Govoril je skoraj zmeraj prosto, ne da bi bral z listov. S tem je daleč prekašal naše družbene delavce, ki večinoma berejo svoje govore. Večkrat mi je poudarjal, koliko bolj učinkovita je prosto izrečena beseda. Srednješolski profesorji morajo biti iz vsakdanje prakse navajeni prostega govora. Le enkrat mu je ob odprtem grobu misel zastala in nastopila je za minuto mučna tišina, dokler ni spet ujel poveze v govoru.

To, kar pišem v naslednjem odstavku, ni drobtina, temveč je spomin na 18 mesecev trajajoče Savnikovo telesno in duševno trpljenje v koncentracijskem taborišču v Dachau. O tem času sva večkrat govorila, o